

Najlepšie zahraničné skúsenosti v učebnicovej politike

Michal Rehúš, spolupracovník INEKO
december 2010

Tento dokument prináša prehľad najlepších zahraničných skúseností v oblasti učebnicovej politiky. Zameriava sa na dva kľúčové okruhy, ktorými sú otvorenie trhu s učebnicami a využitie internetu a digitalizácie v tejto oblasti. Pri každom z nich prináša aj popis aktuálneho stavu na Slovensku s uvedením konkrétnych problémov a odporúčania pre zlepšenie učebnicového prostredia na Slovensku. Dokument napokon uvádza zoznam učebníc, ktoré boli ocenené v rámci európskych cien pre najlepšie učebnice. Analýza je určená pre tvorcov politik na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu SR a v príslušných štátnych inštitúciách, ako aj pre verejnosť zaujímajúcu sa o spôsoby skvalitňovania učebnicovej politiky na Slovensku.

Analýza bola napísaná ako súčasť projektu INEKO s názvom „Monitoring obsahovej reformy školstva“, ktorý v roku 2010 finančne podporila Nadácia Tatra banky.

Za cenné postrehy a pripomienky ďakujem riaditeľovi INEKO Petrovi Goliašovi, odborníčke na hodnotenie kvality učebníc Márii Nogovej a odborníčke na tvorbu učebníc zo Štátneho inštitútu odborného vzdelávania Silvii Bielkovej.

Obsah

1. Otvorenie trhu s učebnicami	2
2. Využitie internetu a digitalizácie v oblasti učebníc	13
3. Príloha: Najlepšie učebnice podľa medzinárodných ocenení	19
4. Literatúra	24

1. Otvorenie trhu s učebnicami

A. Aktuálny stav na Slovensku a jeho problémy

Stav: Proces tvorby a výberu učebníc na Slovensku určuje *Smernica č. 15/2008-R*¹ a vyzerať nasledujúco: Na tvorbu učebnice ministerstvo školstva vyhlasuje konkurz. V lehote, ktorá nesmie byť kratšia ako šesť týždňov od vyhlásenia konkurzu, predkladajú autori a autorky návrh učebnice. Konkurzná komisia stanoví víťaza, pričom na víťaza môže odporučiť aj viacero učebníc. O konečnom výbere učebnice rozhoduje minister školstva na základe záverečného protokolu konkurznej komisie. Vyjadrenie konkurznej komisie má pre ministerstvo odporúčací charakter.

Problém: Schvaľovaciu doložku (t.j. oficiálny dokument, ktorým ministerstvo schvaľuje výslednú učebnicu a tým zaručuje jej financovanie štátom) nemá možnosť získať každá učebnica, ktorá spĺňa všetky požiadavky konkurznej komisie, ale len tá, ktorá zvíťazí v konkurze, resp. ktorú minister školstva vyberie. Ako dokazuje ponuka učebníc na edičnom portáli ministerstva školstva², prostredníctvom ktorého si školy objednávajú učebnice, minister vyberá vždy len jednu učebnicu. Na úrovni základných škôl jestvujú len dve výnimky z tohto pravidla, resp. len v dvoch prípadoch jestvujú aj alternatívne učebnice – ide o šlabikáre pre 1. ročník³ a učebnice dejepisu pre 9. ročník⁴. V ostatných predmetoch učiteľia a učiteľky nemajú na výber a sú odkázaní/é len na jeden typ učebnice. Toto platí predovšetkým pre ročníky, ktoré idú podľa nového Štátneho vzdelávacieho programu (v prípade základných škôl 1. – 3. a 5. – 7. ročník). V prípade ročníkov, ktoré sa riadia ešte „starými“ pravidlami (4. a 8. – 9. ročník) majú školy k dispozícii pre 8. a 9. ročník alternatívne učebnice aj z matematiky a prírodopisu.

Systém vydávania len jednej učebnice pre každý predmet môže mať svoje opodstatnenie v tom, že je vzhľadom na úspory z rozsahu relatívne lacný. Náklady spojené s výrobou viacerých učebníc by totiž boli vyššie (odmena pre recenzentov, autorov, grafikov atď.). Podmienkou pre ekonomickú výhodnosť tohto systému je však transparentnosť, ktorá zaručí tvorbu ceny prostredníctvom regulárnej súťaže. O splnení tejto podmienky však jestvujú opodstatnené pochybnosti⁵. Odvrátenou stranou systému jednej učebnice je skutočnosť, že učiteľia a učiteľky nemajú k dispozícii alternatívne učebnice a teda si nemôžu vybrať pomôcku, ktorá najlepšie vyhovuje ich postupom a zámerom. Okrem toho, ak školy nemajú možnosť výberu, nemôžu ani vyvinúť tlak na zvyšovanie kvality učebníc. To môže v konečnom dôsledku negatívne vplývať na výsledky vzdelávania.

Stav: Konkurzná komisia má spravidla deväť členov, z toho štyroch stálych. Stálymi členmi konkurznej komisie sú generálny riaditeľ sekcie regionálneho školstva – predseda komisie, zodpovedný referent pre edičnú činnosť – podpredseda komisie, dvaja tajomníci. Ostatnými členmi konkurznej komisie sú jeden až dvaja zástupcovia Štátneho pedagogického ústavu (ŠPÚ) alebo jeden až dvaja zástupcovia Štátneho inštitútu odborného vzdelávania (ŠIOV), spravidla traja zástupcovia odbornej verejnosti, jeden až dvaja

¹ Smernica č. 15/2008-R z 15. decembra 2008, ktorou sa upravuje postup Ministerstva školstva Slovenskej republiky a ďalších priamo riadených organizácií pri výbere materiálnych didaktických prostriedkov, ich autora, vydavateľa, výrobcu a edičná činnosť prostredníctvom edičného portálu. Dostupné na internete:

http://www.edicny-portal.sk/_img/Documents/15_2008_R_smernica_SRS.pdf.

² <http://www.edicny-portal.sk/sk/hlavna-stranka>.

³ http://www.edicny-portal.sk/sk/objednavanie-ucebnic/_zakladne-skoly/1-rocnik.

⁴ http://www.edicny-portal.sk/sk/objednavanie-ucebnic/_zakladne-skoly/9-rocnik.

⁵ Sibyla, P. 2009. Kto zarába na učebniciach. eTREND 7. 12. 2009. Dostupné na internete: <http://ekonomika.etrend.sk/ekonomika-slovensko/kto-zaraba-na-ucebniciach.html>.

zamestnanci daného odboru ministerstva. Členov konkurznej komisie menuje a odvoláva minister školstva.

Problém: V konkurznej komisii je prevaha štátnych úradníkov, odbornú verejnosť zastupujú len traja členovia, pričom nemusí ani ísť o učiteľov a učiteľky z praxe. Problémom je aj skutočnosť, že mená členov a členiek komisie nie sú verejnosti známe.

Stav: Po vybratí učebnice ministerstvo školstva vyhlási výberové konanie na výrobu učebnice, teda na vydavateľa. Výslednú učebnicu schvaľuje ministerstvo udelením schvaľovacej doložky po predložení schvaľovacieho protokolu, ktorý vypracúva ŠPÚ, resp. ŠIOV, na základe kladných recenzných posudkov najmenej dvoch recenzentov z radov učiteľov v praxi, metodikov, príp. ďalších odborníkov. Recenzentov v záverečnom protokole odporúča konkurzná komisia a schvaľuje a menuje ich minister školstva. V prípade potreby môže dať ministerstvo vypracovať ďalšie odborné posudky. Recenzný posudok musí obsahovať hodnotenie na základe hodnotiaceho formulára, ktorý je zverejnený na edičnom portáli ministerstva.

Problém: Celý proces tvorby a schvaľovania učebníc sťažuje skutočnosť, že na autorov a vydavateľov učebníc sa vyhlasujú osobitné konkurzy. Do súťaže tak nevstupuje zohratý tím autorov a vydavateľstiev, ale súťaž je rozdelená na dve etapy, ktorých víťazi musia cestu k sebe ešte len hľadať. Táto skutočnosť môže nielen negatívne vplývať na kvalitu výslednej učebnice, ale zároveň môže odrádzať viacerých autorov a autorky (ako aj vydavateľov), aby sa do tohto procesu zapojili.

Ďalším problémom je skutočnosť, že na edičnom portáli sa hodnotiaci formulár buď nenachádza (čo je v rozpore so smernicou) alebo nie je prístupný verejnosti. K dispozícii sú len *Kritériá na hodnotenie učebníc* uverejnené na stránke Štátneho inštitútu odborného vzdelávania⁶. Verejnosti nie je dostupné ani hodnotenie recenzentov.

Stav: Žiadateľ môže predložiť ministerstvu aj žiadosť o udelenie odporúčacej doložky na učebnicu. V takom prípade ministerstvo požiada vybraných lektorov o odborné posudky na udelenie odporúčacej doložky. Na základe udelenia odporúčacej doložky nevzniká žiadateľovi finančný nárok na výrobu učebnice z rozpočtu ministerstva. Školy si takéto učebnice objednávajú priamo od vydavateľstiev, alebo nakupujú v kníhkupectvách (zväčša ide o doplnkové materiály k vyučovaniu).

Zaujímavosťou je, že predkladateľ môže predložiť na posúdenie návrh už hotovej učebnice i bez vyhlásenia konkurzu v termíne od 15. septembra do 30. septembra. Táto učebnica musí byť v súlade so štátnym vzdelávacím programom.

Problém: Aj napriek tomu, že jestvuje možnosť predkladať na posúdenie aj hotové učebnice, táto možnosť je prakticky len formálna. Ministerstvo totiž nepodporuje vznik alternatívnych učebníc a neudeluje schvaľovaciu doložku viacerým učebniciam pre ten istý predmet v danom ročníku. Ak raz vyberie učebnicu prostredníctvom konkurzu, nie je priestor pre udelenie schvaľovacej doložky pre ďalšiu učebnicu.

⁶ Kritériá na hodnotenie učebníc. Dostupné na internete: <http://siov.cmsromboid.sk/kriteria-na-hodnotenie-ucebnic/9457s>.

Ďalšie problémy:

Napriek novému školskému zákonu z roku 2008 zostala učebnicová politika na Slovensku veľmi zviazaná. Ministerstvo ponechalo v učebnicovej politike inštitút konkurzov, ktorý slúži ako nástroj na selekciu a obmedzovanie vzniku alternatívnych učebníc. Stav zhoršuje aj nezvládnutá situácia v oblasti organizačného zabezpečenia, ktoré charakterizujú predovšetkým nerealistické termíny na napísanie a výrobu učebníc. Tie vylučujú, aby nové učebnice boli kvalitné. Na tvorbu a výrobu učebnice majú autori a autorky a vydavateľstvá len niekoľko mesiacov, hoci prax a skúsenosti ukazujú, že príprava kvalitnej učebnice trvá aj niekoľko rokov.

S tým súvisí ďalšia skutočnosť spočívajúca v tom, že v zmluvách uzavretých s vydavateľstvami sa neuvádzajú žiadne sankcie za neskoré dodanie učebníc⁷. Učebnice tak meškajú aj niekoľko mesiacov, čo vytvára absurdné situácie, ako napríklad v prípade Základnej školy vo Viničnom. Keď vedenie školy zistilo, že objednané učebnice matematiky pre druhákov dorazia najskôr v druhom školskom polroku, objednali ešte jedny priamo od vydavateľa. Za ne však museli zaplatiť z vlastných zdrojov⁸. Objavili sa aj pochybnosti o transparentnosti výberu jednotlivých víťazov konkurzov na učebnice⁹, pričom tento stav umožňuje a uľahčuje aj dosadzovanie štátnych úradníkov do konkurznej komisie namiesto učiteľov a učiteľiek z praxe.

Pravidlá udeľovania schvaľovacej doložky sú tak na Slovensku natoľko komplikované a netransparentné, že odrádzajú viaceré súkromné spoločnosti od toho, aby sa doň zapojili. Výsledkom aktuálneho nastavenia učebnicovej politiky na Slovensku je nejestvovanie rozmanitých (alternatívnych) učebníc a problematická kvalita niektorých existujúcich učebníc.

⁷ Sibyla, P. 2009. Kto zarába na učebniciach...

⁸ Tamže.

⁹ Tamže.

B. Najlepšie zahraničné skúsenosti

Na zabezpečenie rozmanitých učebníc a ich kvality funguje vo viacerých rozvinutých krajinách trh s učebnicami. Jednotlivé systémy sa však líšia viacerými parametrami – najmä v oblasti schvaľovania učebníc, ako aj spôsobu ich financovania. Trend k otváraniu učebnicového trhu je však zjavný. Výpovedný je už len fakt, že Slovensko je jedinou krajinou z Višeγράdskej štvorky, kde učitelia a učiteľky nemajú na výber z viacerých učebníc.

V nasledujúcej časti uvádzame prehľad vybraných krajín, v ktorých funguje učebnicový trh. Krajiny sú rozdelené do dvoch tabuliek podľa toho, či sa v nich vyžaduje schvaľovanie učebníc štátnymi orgánmi alebo nie. Na tomto mieste je nutné podotknúť, že schvaľovanie učebníc nie je v rozpore s jestvovaním učebnicového trhu. Tak ako sa na farmaceutickom trhu nachádzajú len dôkladne otestované lieky, tak aj v prípade učebníc sa argumenty obhajujúce schvaľovací proces opierajú predovšetkým o „bezpečnostné“ a kvalitatívne dôvody.

V roku 2004 publikovali Chester E. Finn, Jr. a Diane Ravitch publikáciu *The Mad, Mad World of Textbook Adoption*¹⁰, ktorá sa zaoberá schvaľovaním učebníc zo strany štátu. Tvrdia, že schvaľovania učebníc, ktoré v USA realizuje 21 štátov, je principiálne chybný proces, pretože deformuje trh, láka extrémistické skupiny, aby sa zmocnili kurikula a zahlučuje krajinu priemernými inštruktážnymi materiálmi. Navrhujú preniesť financovanie a rozhodnutia o nákupoch učebníc na jednotlivé školy, okresy alebo v ideálnom prípade priamo na učiteľov. Táto deregulácia by však podľa nich mala byť spojená s posilnením vzdelávacích štandardov a teda aj zodpovednosti učiteľov a škôl za vzdelávacie výsledky¹¹.

Stojí tak pred nami otázka, či sa vyberieme cestou štátneho dohľadu nad učebnicami, čiže cestou kontroly vstupných učebných materiálov, alebo či si skôr vyberieme druhú možnosť založenú na voľnej a neobmedzenej produkcii a výbere učebníc, pričom sa sústredíme na precízne vymedzenie vzdelávacích štandardov a kontrolu výstupov – čiže vzdelávacích výsledkov. Ale zdá sa, že jestvujú aj ďalšie možnosti – ako napr. Fínsko, kde nejestvuje schvaľovanie učebníc zo strany štátu a nefungujú tu ani prísne anglosaské testovania a celonárodné merania vedomostí a zručností. Zodpovednosť, o ktorej hovoria Ch. E. Finn a D. Ravitch, sa vo Fínsku dosahuje iným spôsobom, ktorým je kvalitná príprava učiteľov a učiteľiek.

¹⁰ Finn, Ch. E. – Ravitch, D. 2004. *The Mad, Mad World of Textbook Adoption*. Washington : Thomas B. Fordham Institute. Dostupné na internete: http://www.edexcellence.net/detail/news.cfm?news_id=335.

¹¹ Finn, Ch. E. – Ravitch, D. 2004. *The Mad, Mad World of Textbook Adoption*. Washington : Thomas B. Fordham Institute. Dostupné na internete: http://www.edexcellence.net/detail/news.cfm?news_id=335&pubsubid=1017#1017.

Krajiny vyžadujúce schvaľovanie učebníc

Krajina	Poznámky
Česká republika	Schvaľovaciu doložku učebnici udeľuje riaditeľ odboru ministerstva školstva, ktorý zodpovedá za obsah rámcového vzdelávacieho programu, pre ktorý je predložená učebnica určená. Deje sa tak na základe odporúčania najmenej dvoch recenzentov. ¹²
Estónsko	Učebnice sú vydávané vydavateľmi, ktorí si nachádzajú autorov, objednávajú dve recenzie rukopisu a predkladajú ich Centru pre národné skúšky a kvalifikácie (REKK). REKK posudzuje súlad učebnice s národným kurikulumom. Minister školstva a výskumu schvaľuje pre každý školský rok zoznam všetkých učebníc, ktoré sú v súlade s národným kurikulumom. ¹³
Grécko	Výber/schvaľovanie učebníc sa vykonáva na centrálnej úrovni Ministerstvom národného školstva, ktoré nasleduje po hodnotení materiálu a odporúčaní Pedagogického inštitútu. ¹⁴
Litva	Na základe odporúčaní od expertov Ministerstvo školstva a vedy pripravuje zoznam aktuálne používaných učebníc a tento zoznam môže byť aktualizovaný každé tri mesiace. Zoznam obsahuje len schválené učebnice a časti ich súborov, ktoré boli publikované v Litve a aj tie v zahraničí publikované učebnice, ktoré odporučili experti. Informácie o aktuálne platných učebniciach sú k dispozícii na internetových stránkach Ministerstva školstva a vedy a Centra pre vzdelávacie zdroje. ¹⁵
Lotyšsko	Učitelia si môžu vyberať učebnice zo zoznamu schváleného Centrom pre kurikulum a skúšky. ¹⁶
Maďarsko	Minister školstva po porade Národnej rady pre verejné vzdelávanie rozhoduje, či učebnica môže byť zaradená na zoznam vhodných učebníc a poskytuje tento zoznam na zverejnenie. ¹⁷
Nemecko	Úlohou učiteľskej konferencie je vybrať učebnice z pravidelne zverejňovaného zoznamu učebníc schválených ministerstvom. ¹⁸
Poľsko	Učiteľ si vyberá učebnicu zo zoznamu učebníc schválených ministrom národného školstva. ¹⁹

¹² Sdělení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k postupu a stanoveným podmínkám pro udělování a odnímání schvalovacích doložek učebnicím a učebním textům a k zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic. V Praze dne 14. července 2009. Dostupné na internete:

http://www.msmt.cz/uploads/VKav_200/ucebnice_140709/Sdeleni_1052_2009.doc.

¹³ Organisation of the education system in Estonia 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/EE_EN.pdf, s. 75.

¹⁴ Organisation of the education system in Greece 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/EL_EN.pdf, s. 50.

¹⁵ Organisation of the education system in Lithuania 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/LT_EN.pdf, s. 127.

¹⁶ Organisation of the education system in Latvia 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/LV_EN.pdf, s. 54.

¹⁷ National system overviews on education systems in Europe and ongoing reforms : Hungary. August 2010. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/national_summary_sheets/047_HU_EN.pdf, s. 5.

¹⁸ Organisation of the education system in Germany 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/DE_EN.pdf, s. 89.

Portugalsko	Postupy pre prijatie, hodnotenie a certifikáciu učebníc prebiehajú v dvoch fázach zahŕňajúcich učiteľský zbor v rámci orgánov koordinácie a výchovného poradenstva v školách a hodnotiace komisie: Hodnotiaca a certifikačná fáza sa vykonáva hodnotiacimi komisiami a znamená udelenie osvedčenia pre vedecko-pedagogickú kvalitu. Hodnotiaca a prijímacia fáza sa vykonáva učiteľmi v školách, ktorí prihliadajú na vhodnosť certifikovaných kníh k ich individuálnemu vzdelávaciemu programu (projecto educativo). ²⁰
Rakúsko	Všetky učebnice musia byť schválené Spolkovým ministerstvom pre vzdelávanie, umenie a kultúru. Od roku 1974 je tu Nariadenie o schvaľovaní učebníc (posledná zmena 1998). Obsahuje pokyny týkajúce sa postupov pre 31 komisií, ktoré sa skladajú z učiteľov vymenovaných Spolkovým ministrom pre vzdelávanie, umenie a kultúru na obdobie štyroch rokov. ²¹
Rumunsko	Školský zákon ustanovuje, že učitelia môžu používať len učebnice, ktoré sú schválené Ministerstvom školstva, výskumu a inovácie. Pre väčšinu predmetov vyučovaných počas primárneho a sekundárneho vzdelávania sú pre každý ročník tri alebo viac alternatívnych učebníc schválených Ministerstvom školstva, výskumu a inovácie. ²²
Slovinsko	Učebnice musia byť najprv potvrdené Radou expertov Slovenskej republiky pre všeobecné vzdelávanie. Pre jeden predmet môže existovať množstvo schválených učebníc od rozmanitých autorov. ²³

¹⁹ Organisation of the education system in Poland 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/PL_EN.pdf, s. 57.

²⁰ The Education System in Portugal 2006/07. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/PT_EN.pdf, s. 74.

²¹ Austria's Textbook Initiative.

²² Organisation of the education system in Romania 2008/2009. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/RO_EN.pdf, s. 156.

²³ Organisation of the education system in Slovenia 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/SI_EN.pdf, s. 100.

Krajiny nevyžadujúce schvaľovanie učebníc

Krajina	Poznámky
Anglicko	Jestvuje tu stanovený súbor povinných textov. ²⁴
Austrália	Cena pre najlepšie učebnice Asociácia austrálskych vydavateľov (Australian Publishers Association – APA) ²⁵ pravidelne udeľuje cenu Australian Educational Publishing Awards ²⁶ .
Dánsko	Nie sú tu žiadne predpísané učebnice. ²⁷
Fínsko	
Francúzsko	Nejestvuje tu žiaden štátny súhlas. Komerční vydavatelia sú úplne zodpovední za obsah učebníc. ²⁸
Holandsko	Učebnice nie sú predpísané žiadnym ministerstvom. ²⁹ Sprostredkovanie informácií o kvalite dostupných učebníc a materiálov Funguje tu Národný inštitút pre rozvoj kurikula (SLO) ³⁰ , ktorý: <ul style="list-style-type: none"> – je Ministerstvom školstva poverený pravidelne analyzovať učebnice pre matematiku a holandčinu. Výsledky sú publikované na internete.³¹ – vyrába užívateľského sprievodcu týkajúceho sa výučbových materiálov. Cieľom je pomôcť školám porovnávať jestvujúce a nové produkty.³²
Írsko	Konzultačné procesy medzi štátnymi inštitúciami a vydavateľmi National Council for Curriculum and Assessment (NCCA) ³³ sa každoročne schádza s vydavateľmi, aby ich informoval o novinkách a ďalších špecifikách v kurikule. ³⁴
Nový Zéland	
Nórsko	Všetky učebnice musia byť publikované v novonórčine a knižnej nórčine. ³⁵

²⁴ Control and supply of school textbooks. INCA. Dostupné na internete:

http://www.inca.org.uk/Table_10_Control_and_supply_of_school_textbooks.pdf.

²⁵ <http://www.publishers.asn.au/>.

²⁶ http://www.publishers.asn.au/awards.cfm?doc_id=23.

²⁷ National summary sheets on education system in Europe and ongoing reforms : Denmark. September 2009. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/national_summary_sheets/047_DK_EN.pdf, s.

3.

²⁸ France : Production of textbooks, Admission of textbooks, Financing: Are textbooks free of charge?, Selection of textbooks. Edumeres. Dostupné na internete: [http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/frankreich.html?tx_ttnews\[backPid\]=89&cHash=b078f60057](http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/frankreich.html?tx_ttnews[backPid]=89&cHash=b078f60057).

²⁹ The Netherlands : Production of textbooks, Admission, Financing: Are textbooks free of charge?, Selection of textbooks. Edumere. Dostupné na internete: [http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/niederlande.html?tx_ttnews\[backPid\]=89&cHash=1cd03e5be0](http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/niederlande.html?tx_ttnews[backPid]=89&cHash=1cd03e5be0).

³⁰ <http://www.slo.nl/organisatie/international/>.

³¹ <http://inca.org.uk/1334.html#5.3.6>.

³² <http://inca.org.uk/1334.html#5.3.6>.

³³ <http://www.ncca.ie/>.

³⁴ Procházková, L. 2008. Udělování schvalovacích doložek v zahraničí s důrazem na kritérium multikulturality a rovných příležitostí. In Beneš, Z. - Gracová, B. - Průcha, J. a kol. 2008. Sondy a analýzy. Učebnice dějepisu – teorie a multikulturní aspekty edukačního média. Praha : Tauris, Ústav pro informace ve vzdělávání. Dostupné na internete: www.msmt.cz/uploads/soubory/zakladni/DS_Ucebnice_Udelovani.pdf.

³⁵ Norway : Production of textbooks, Admission, Financing: Are textbooks free of charge?, Selection of textbooks: Who chooses the textbooks for classes? Edumeres. Dostupné na internete:

Severné Írsko	Jestvuje tu stanovený súbor povinných textov. ³⁶
Škótsko	
Španielsko	Nie je nutné schválenie zo strany vzdelávacích úradov, aby sa mohli publikovať učebnice a ďalšie materiály. ³⁷
Švédsko	
Taliansko	Štát kontroluje len technické parametre učebníc pre elementárne školy (kvalita, písmo, počet strán a cena). ³⁸
Wales	Jestvuje tu stanovený súbor povinných textov. ³⁹

Česká republika: Ako príklad systémového nastavenia učebnicového prostredia s bohatým učebnicovým trhom uvádzame Českú republiku, ktorá je nám historicky, kultúrne, spoločensky a politicky najbližšie.

Podrobnosti o procese schvaľovania učebníc v Českej republike stanovuje „*Sdělení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k postupu a stanoveným podmínkám pro udělování a odnímání schvalovacích doložek učebnicím a učebním textům a k zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic*“ zo 14. júla 2009⁴⁰.

Podnet na schválenie učebnice dáva vydavateľ tým, že podá ministerstvu školstva žiadosť o udelenie schvaľovacej doložky. Schvaľovaciú doložku udeľuje riaditeľ odboru ministerstva, ktorý zodpovedá za obsah rámcového vzdelávacieho programu, pre ktorý je predložená učebnica určená. Riaditeľ príslušného odboru vyberá zo stanoveného zoznamu najmenej dvoch recenzentov, a to so súhlasom námestníka skupiny regionálneho školstva. Jeden recenzent je zvyčajne odborník z vysokej školy, ďalší sú pedagogickí pracovníci, pričom najmenej jeden z nich musí vyučovať na škole obdobného zamerania a mať odbornú kvalifikáciu pre určený vzdelávací odbor.

Podmienkou pre udelenie schvaľovacej doložky sú dva kladné recenzné posudky spracované podľa požiadaviek uvedených v prílohe „*Sdelenia*“. Pripomienky k predloženej učebnici, ktoré bránia udeleniu schvaľovacej doložky, zašle riaditeľ vecne príslušného odboru vydavateľovi. Vydavateľ text upraví podľa pripomienok, príp. písomne informuje ministerstvo o inom spôsobe ich zohľadnenia. Až potom môže byť rozhodnuté o udelení či neudelení schvaľovacej doložky.

Schvaľovacia doložka môže byť riaditeľom vecne príslušného odboru udelená učebnici, ktorá:

- a) rešpektuje Ústavu ČR a právne predpisy platné na území ČR; najmä rešpektuje základné práva a slobody, ktoré sa zaručujú všetkým ľuďom bez rozdielu rasy, farby

[http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/norwegen.html?tx_ttnews\[backPid\]=89&cHash=5a939ed091](http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/norwegen.html?tx_ttnews[backPid]=89&cHash=5a939ed091).

³⁶ Control and supply of school textbooks...

³⁷ Organisation of the education system in Spain 2009/2010. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/ES_EN.pdf, s. 162.

³⁸ Italy : Production of textbooks, Admission, Financing: Are textbooks free of charge?, Selection of textbooks: Who chooses the textbooks for classes? Edumere. Dostupné na internete:

[http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/italien.html?tx_ttnews\[backPid\]=89&cHash=aa69df54e](http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/italien.html?tx_ttnews[backPid]=89&cHash=aa69df54e).

³⁹ Control and supply of school textbooks...

⁴⁰ Sdělení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k postupu a stanoveným podmínkám pro udělování a odnímání schvalovacích doložek učebnicím a učebním textům a k zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic. V Praze dne 14. července 2009. Dostupné na internete:

http://www.msmt.cz/uploads/VKav_200/ucebnice_140709/Sdeleni_1052_2009.doc.

- pleti, jazyka, viery a náboženstva, príslušnosti k národnostnej alebo etnickej menšine a presadzuje rovnaké príležitosti mužov a žien,
- b) je v súlade s príslušným rámcovým vzdelávacím programom, podporuje utváranie a rozvíjanie kľúčových kompetencií a smeruje k dosahovaniu očakávaných výstupov vzdelávacích odborov (okruhov),
 - c) je spracovaná na dostatočnej odbornej úrovni a v zhode s efektívnymi didaktickými postupmi vhodnými pre vek žiakov, ktorým je učebnica určená,
 - d) po jazykovej a grafickej stránke zodpovedá veku žiakov a špecifikám daného vzdelávacieho odboru alebo prierezovej témy.

Do zoznamu recenzentov sú zaraďovaní odborníci v danej oblasti, ktorí majú odborné a pedagogické predpoklady, zodpovedajúce vzdelanie a dostatočnú prax v odbore. Za zostavenie a priebežné doplňovanie zoznamu recenzentov zodpovedá odbor ministerstva, ktorý udeľuje schvaľovacie doložky. Zoznam recenzentov je zostavovaný v spolupráci s odbornými a vedeckými spoločnosťami, vysokými školami, profesijnými asociáciami s účasťou vysokých škôl, občianskymi združeniami, príp. inými inštitúciami so vzťahom k zameraniu učebnice.

Finančné prostriedky na zakúpenie učebníc poskytuje podľa školského zákona štát. Robí tak prostredníctvom normatívu „ostatných neinvestičných výdajov“ (ONIV), ktoré prideliuje jednotlivým krajom. Tieto prostriedky môžu byť použité len na učebnice, ktoré majú platnú schvaľovaciu doložku. Školy si učebnice objednávajú priamo od vydavateľstiev. V českých školách sa však okrem učebníc, ktoré majú platnú schvaľovaciu doložku, môžu používať aj učebnice bez nej. Podmienkou je, aby neboli v rozpore s cieľmi vzdelávania, so štátnym kurikulumom ani s platnou legislatívou a aby svojou štruktúrou a obsahom vyhovovali pedagogickým zásadám vzdelávania. Na tieto učebnice sa však nevzťahuje štátna dotácia.⁴¹

Český systém je v porovnaní s naším pozoruhodný najmä tým, že v ČR sa nevyhlasujú žiadne konkurzy na učebnice, ale vydavateľstvá žiadajú o udelenie schvaľovacej doložky už hotovej učebnici. K dispozícii učiteľom a učiteľkám sa tak dostáva každá učebnica, ktorá prejde recenzným posúdením. Školy si učebnice nenakupujú prostredníctvom ústredného edičného portálu, ale priamo od vydavateľstiev.

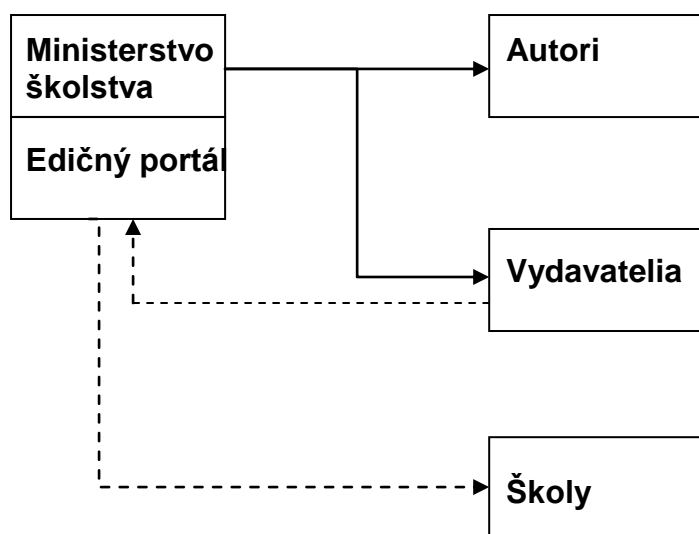
⁴¹ Úplné znění zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), jak vyplývá z pozdějších změn. Dostupné na internete. <http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>.

C. Odporúčania

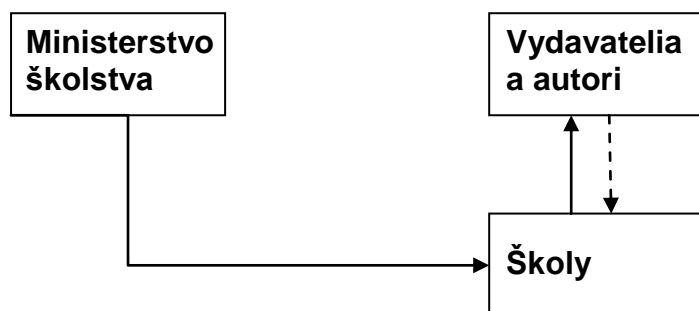
1. Zrušiť konkurzy na učebnice a výberové konania na vydavateľstvá a umožniť, aby schvaľovaciu doložku, ktorá zaručuje hradenie učebnice štátom, dostala každá učebnica, ktorá spĺňa základné kritériá stanovené prostredníctvom formulára na hodnotenie.
2. Stanoviť normatív na učebnice, ktorý by mohli školy využiť na zakúpenie akejkoľvek učebnice so schvaľovacou doložkou.
3. Zrušiť nakupovanie učebníc cez centrálny edičný portál a presmerovať predaj a distribúciu učebníc priamo na vydavateľstvá.

Pre lepšiu predstavu nižšie prezentujeme grafické znázornenie súčasného a navrhovaného modelu financovania, objednávania a distribúcie učebníc. Plná šípka znázorňuje finančné toky, prerušovaná šípka zobrazuje cestu učebníc od vydavateľov ku školám.

Súčasný systém:

Navrhovaný systém:

4. Realizovať a zverejňovať pravidelnú analýzu a hodnotenie kvality učebníc.
5. Pravidelne vyhlasovať národnú cenu za najlepšiu učebnicu.
6. Podporovať vznik, zbierať a zverejňovať najlepšie skúsenosti s realizáciou konkrétneho učiva a metodiky.
7. Podporovať konzultačné procesy medzi tvorcami štátneho kurikula a vydavateľstvami.

8. Využiť (nájsť a preložiť) najlepšie zahraničné metodiky, zbierky úloh a časti učebníc zo zahraničia, ktoré sú kompatibilné s naším štátnym vzdelávacím programom.
9. Zverejniť kritériá hodnotenia učebníc.
10. Zverejniť výsledné odborné recenzentské posudky na jednotlivé učebnice (a tiež hodnotenie konkurzných komisií na výber autorov a vydavateľstiev, v prípade že budú konkurzy zachované).
11. Vytvoriť a zverejniť zoznam recenzentov (a tiež členov konkurzných komisií na výber autorov a vydavateľstiev, v prípade že budú konkurzy zachované) spolu s ich profesijným životopisom.

V prípade, že bude zachovaný súčasný systém financovania, objednávaní a distribúcie učebníc, odporúčame:

12. Stanoviť realistické termíny na tvorbu učebníc a do zmlúv s autormi/vydavateľmi doplniť sankcie za nedodržanie termínov.
13. Zrušiť samostatné výberové konania na návrh učebnice (autora) a vydavateľa a umožniť, aby sa mohli do konkurzu zapojiť spoločne.
14. Stanoviť, aby za členov a členky výberových komisií na návrh učebnice a vydavateľa boli menovaní aj odborníci a odborníčky a učitelia a učiteľky z praxe.
15. Umožniť, aby mohli byť učebnice predkladané na schvaľovací proces neobmedzene (nielen v čase vyhlásenia konkurzu a v termíne od 15. septembra do 30. septembra). Po splnení kritérií komisie udeliť učebnici schvaľovaciu doložku bez ohľadu na to, či pre daný predmet už jestvuje učebnica (resp. v prechodnom období stanoviť strop pred podporu učebníc na minimálne 2 – 3 učebnice pre každý predmet).
16. Ako prechodné štádium v oblasti financovania učebníc zaviesť model, pri ktorom by štát financoval len isté percento z ceny učebnice (na začiatku napr. 80 %) a zvyšok sumy by preniesol na školy v podobe normatívu. Postupne zvyšovať objem prostriedkov, o ktorých by rozhodovali školy, pričom cieľom by bolo úplné prenesenie finančných prostriedkov priamo na školy v podobe normatívu, tak ako je to uvedené v odporúčaní č. 2.

2. Využitie internetu a digitalizácie v oblasti učebníc

A. Aktuálny stav na Slovensku a jeho problémy

Stav: Štát neuvažoval o možnosti, že by učebnice boli zverejňované na internete. Postoj k tejto otázke sa zmenil až nástupom nového ministra školstva, ktorý otvorene hovorí o zverejňovaní učebníc na internete⁴². Aj napriek tomu, že výrobu a distribúciu učebníc hradí v plnej miere štát a stanovuje aj presný počet kusov, ktoré sa majú vytlačiť, učebnice nie sú k dispozícii v elektronickej verzii na internete⁴³.

Problém: Učebnice nie sú ľahko dostupné pre odborníkov a širokú verejnosť. Preto o nich nemôže vzniknúť široká diskusia, ktorá by pomohla vytvoriť tlak na ich skvalitnenie. Nie je možné ich využívať pri práci s modernými informačnými a komunikačnými technológiami, najmä s interaktívnou tabuľou. Žiaci musia nosiť ťažké tašky.

Stav: Uznesením č. 112 z 20. 2. 2008 bola vládou SR schválená stratégia informatizácie regionálneho školstva⁴⁴, ktorej cieľom je priblížiť v priebehu štyroch rokov slovenské školstvo k moderným európskym školám pripravujúcim žiakov pre vedomostnú spoločnosť. Jedným z cieľov stratégie je zabezpečiť tvorbu edukačného softvéru a elektronických materiálov. Tým sa myslí:

- vytvárať a koordinovať vývoj edukačného softvéru a učebných materiálov v digitálnej forme komerčným aj nekomerčným spôsobom (vrátane lokalizácie zahraničného edukačného softvéru)
- posudzovať odbornú-didaktickú a informatickú spracovateľnosť
- vytvoriť podmienky pre údržbu a distribúciu obsahu s využitím dátového centra a školského intranetu
- riešiť otázku autorských práv a potláčať všetko úsilie o získavanie a používanie nelegálneho softvéru

Pre oblasť tvorby digitálnych učebných materiálov bol vytvorený projekt *Digitalizácia obsahu štátnych vzdelávacích programov pre základné a stredné školy*. Digitálny vzdelávací obsah mal byť vytvorený pre tieto vybrané predmety na základných a stredných školách: matematika, fyzika, chémia, biológia, prírodoveda, slovenský jazyk a literatúra, vlastiveda, dejepis, geografia, občianska náuka, etická výchova, informatika, informatická výchova, výtvarná výchova, hudobná výchova, výchova umením, umenie a kultúra. Digitálny vzdelávací obsah mal predstavovať súbor niekoľko desiatich tisíc multimediálnych objektov usporiadateľných do vzdelávacích lekcí minimálne v nasledujúcej forme: texty, videosekvencie, audiosekvencie, 3D animácie, 2D animácie, simulačné cvičenia a edukačné hry, obrázky a fotografie.⁴⁵

⁴² Petková, Z. 2010. sme.sk 5. 10. 2010. Knihy nemajú žiaci nosiť. Budú na sieti. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/5578705/knihy-nemaju-ziaci-nosit-budu-na-sieti.html>.

⁴³ Rehuš, M. 2010. Učebnice na internet! INEKO. Dostupné na internete: <http://www.ineko.sk/clanky/ucebnice-na-internet>.

⁴⁴ Stratégia informatizácie regionálneho školstva. Február 2008. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Dostupné na internete: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/ISKOL/ISDOC/20080220_strategia_informatizacie_RS.rf.

⁴⁵ Oznámenie o vyhlásení verejného obstarávania : 02284 - MUT. Dostupné na internete: http://www.statpedu.sk/documents//24//Oznamenie_02284_MUT.pdf.

Problém: Zavádzanie digitalizácie sa oneskorilo, keďže Úrad pre verejné obstarávanie (ÚVO) zrušil 29. 10. 2010 verejné obstarávanie na digitalizáciu učiva⁴⁶. Podľa zverejnenej správy ŠPÚ pri vyhlásení tendra nejednoznačne a nezrozumiteľne opísal a určil predmet zákazky. Súťaž vypísal na vytvorenie diela a dodanie služieb, a nie ako zákazku na nákup tovarov. V rozhodnutí ÚVO sa uvádza, že „pri určení predmetu zákazky, respektíve pri jeho opise je zmätočne určené, či má ísť o vytvorenie nového DVO (digitálneho vzdelávacieho obsahu) vrátane licencie alebo o dodanie už existujúceho DVO vrátane licencií a jeho prípadné rozšírenie, alebo vytvorenie takých podmienok pre edukačné centrum, aby mohlo samé vytvárať a vyvíjať DVO vrátane licencií“. Ak by kontrolovaný jednoznačne a riadne definoval predmet zákazky, podľa ÚVO „bola by zabezpečená čestná hospodárska súťaž a ponuky by mohlo predložiť viac záujemcov“. ÚVO tiež Štátnemu pedagogickému ústavu vyčíta, že v predmete zákazky stanovil také špecifiká, ktoré poukazujú na produkty konkrétnych výrobcov, a tak ich zvýhodňujú a ostatné diskriminujú.⁴⁷

Stav: Učitelia a učiteľky majú vďaka súkromným aktivitám k dispozícii viaceré voľne dostupné digitálne učebné materiály a metodiky. Ide predovšetkým o výučbové materiály dostupné na portáli Moderný učiteľ⁴⁸, virtuálnu knižnicu prác vytvorených v rámci Ceny Slovak Telecom⁴⁹, videohodiny na stránke O škole⁵⁰, interaktívne vzdelávacie materiály na stránke <http://www.naucteviac.sk/>, digitálne kurikulum Planéta vedomostí⁵¹ atď.

Problém: Tieto iniciatívy sú roztrúsené po internete, pričom nejestvuje platforma, ktorá by učiteľom a učiteľkám umožnila orientáciu a výber z týchto produktov.

⁴⁶ Rozhodnutie Úradu pre verejné obstarávanie : Číslo: 564-6000/9/2010. Dostupné na internete: http://www.uvo.gov.sk/download/2010/kontrola/564-6000_9_2010.pdf.

⁴⁷ ÚVO zrušil Mikolajov tender na digitalizáciu. SITA, 9. novembra 2010. Dostupné na internete: <http://www.webnoviny.sk/slovensko/uvo-zrusil-mikolajov-tender-na-digital/248081-clanok.html>.

⁴⁸ <http://anon.modernyucitel.net/Stranky/Welcome.aspx>.

⁴⁹ <http://www.cenast.sk/sk/Cena-ST.st>.

⁵⁰ <http://oskole.sk/>.

⁵¹ <http://www.planetavedomosti.sk/hlavna-stranka.html>.

B. Najlepšie zahraničné skúsenosti

V nasledujúcej časti predstavujeme niektoré inšpiratívne iniciatívy v oblasti využitia internetu v súvislosti s učebnicami.

Digitálne učebnice

USA – Kalifornia: Štátnu politiku v oblasti učebníc a alternatívne publikačné modely prepája kalifornská iniciatíva Free Digital Textbook Initiative. Tento plán ohlásil kalifornský guvernér Arnold Schwarzenegger⁵² v roku 2009 ako reakciu na hospodársku krízu a vysoké ceny učebníc. Cieľom tejto iniciatívy je poskytnúť voľne dostupné digitálne učebnice pre stredoškolskú matematiku a prírodné vedy a stanoviť súbor štátnych štandardov pre tieto predmety. Tvorcovia predkladajú digitálne učebnice, ktoré sú posudzované učiteľmi a expertmi v matematike a prírodných vedách, aby ich zladili s týmito štandardmi.

Počiatočná fáza iniciatívy sa zakladá na alternatívnych tvorcoch digitálnych učebníc z neziskového prostredia, ako napr. CK-12 Foundation, Connexions, Curriki a jednotliví autori. Posudzovanie obsahu učebníc z hľadiska napĺňania štátnych štandardov realizuje California Learning Resource Network (CLRN).⁵³ V súčasnosti už prebehli dve fázy tohto posudzovania. V prvej fáze splnilo kalifornské štandardy najmenej na 90 % 10 zo 16 digitálnych učebníc⁵⁴, v druhej 13 zo 17⁵⁵.

USA – Súkromné iniciatívy v oblasti open source (voľne dostupných) učebníc:

Curriki:⁵⁶ Curriki je nezisková organizácia. Ide o komunitu pedagógov, študentov a vzdelávacích expertov, ktorí pracujú spoločne na vytvorení kvalitných vzdelávacích materiálov, ktoré budú využívať učitelia a študenti z celého sveta. Je to online prostredie vytvorené na podporu rozvoja a voľného šírenia materiálov na svetovej úrovni pre každého, kto ich potrebuje. Názov je odvodený zo slov „curriculum“ a „wiki“, čo je technológia, ktorú Curriki používa, aby sa vzdelanie stalo všeobecne prístupné.⁵⁷ Curriki podporujú a financujú rozmanití partneri.⁵⁸ Internetová stránka projektu Curriki obsahuje rozličné digitálne materiály (učebnice, videá, prezentácie, cvičenia atď.) z nasledujúcich predmetov: umenia, zamestnanie a technická výchova, vzdelávanie, vzdelávacie technológie, zdravie, informačná a mediálna gramotnosť, jazykové zručnosti, matematika, prírodné vedy, sociálne štúdiá, svetové jazyky.⁵⁹

CK-12 Foundation:⁶⁰ CK-12 Foundation je nezisková organizácia s poslaním redukovať náklady na učebnicové materiály pre K-12⁶¹ trh v USA a vo svete. Pomocou open-content, internetového modelu nazvaného „FlexBook“ má v úmysle propagovať výrobu a distribúciu

⁵² <http://digitalnstudent.cz/?p=5>.

⁵³ Park, J. 2009. Beyond the Textbook: The Illusion of Quality in K-12 Education. Opinions On Open, 3. september 2009. Dostupné na internete: <http://onopen.net/2009/09/03/beyond-the-textbook-i-the-illusion-of-quality-in-k-12-education/>.

⁵⁴ Gov. Schwarzenegger Releases Free Digital Textbook Initiative Phase 1 Report. Kalifornia : Office of the Governor. Dostupné na internete: <http://gov.ca.gov/press-release/12996/>.

⁵⁵ <http://www.cln.org/FDTI/index.cfm>.

⁵⁶ <http://www.curriki.org/xwiki/bin/view/Main/>.

⁵⁷ <http://www.curriki.org/xwiki/bin/view/Main/About>.

⁵⁸ <http://www.curriki.org/xwiki/bin/view/Main/Partners>.

⁵⁹ <http://www.curriki.org/xwiki/bin/view/Main/Browse>.

⁶⁰ <http://www.ck12.org/flexr/>.

⁶¹ K-12 je súhrnné označenie pre primárne a sekundárne vzdelávanie, ktoré sa používa v USA, Kanade a niektorých častiach Austrálie.

vysoko kvalitného vzdelávacieho obsahu.⁶² Stránka obsahuje 2 učebnice z inžinierstva, 10 učebníc z matematiky, 10 učebníc z prírodných vied a 2 učebnice z technológie⁶³.

Kórea: Program digitálnych učebníc bol vyhlásený Ministerstvom školstva Južnej Kórei 8. marca 2007. Digitálne učebnice sú v súčasnosti testované v niekoľkých základných školách a budú zadarmo distribuované do každej školy do roku 2013.⁶⁴ Systém digitálnych učebníc je prevádzkovaný na špeciálnom Tablete PC⁶⁵ vyvinutom juhokórejskou firmou LG Dacom a americkou HP. Digitálne učebnice budú ako svoj operačný program používať Windows XP a Linux Tablet PC Edition.

Digitálne učebné materiály

Česká republika: Projekt Digitálne učebné materiály⁶⁶ je súčasťou metodického portálu www.rvp.cz. Digitálne učebné materiály sú dostupné v elektronickej podobe, sú využiteľné priamo vo výučbe bez ďalších úprav. Najčastejšie ide o pracovné listy, prezentácie, audio a video ukážky.⁶⁷

Digitálne učebné materiály sa dajú prirovnať k stavebnici lego, pretože i tie sú čiastkové, dajú sa rôzne kombinovať a spôsob ich použitia závisí od konkrétneho užívateľa. Dajú sa používať bez podrobných metodických návodov, zložitých úprav či ďalšieho špeciálneho softvérového vybavenia. Kľúčovou vlastnosťou všetkých digitálnych učebných materiálov je ich prepojenie s konkrétnymi očakávanými výstupmi, ktoré sú ako povinné položky definované v rámcových vzdelávacích programoch.

Autorom digitálnych učebných materiálov sa môže stať každý registrovaný užívateľ, ktorý vyplní potrebné údaje. Každý digitálny učebný materiál je prostredníctvom koordinátora modulu DUM pridelený príslušnému recenzentovi, ktorý ho posúdi podľa predpísaných parametrov. Po vložení je materiál do 14 dní pridelený recenzentovi na posúdenie. Recenzent materiál posúdi do 21 dní. Ak boli v materiáli zistené nedostatky, je materiál vrátený späť autorovi na úpravu. Autor má na úpravu 30 dní. Tento proces môže byť opakovaný maximálne tri razy. Po schválení recenzentom je materiál odoslaný na jazykovú korektúru a editáciu. Potom materiál prechádza poslednou kontrolou, dochádza k jeho oceneniu a je publikovaný.

Autorovi je za publikovaný materiál vyplatená odmena na základe Dohody o vykonaní práce. Odmena závisí od kvality spracovania (originalita, nápaditosť, úroveň grafického spracovania, miera zapojenia žiakov – interaktivita). Najlepšie materiály sú recenzentom označené „Portál rvp.cz odporúča“. Odmena za pracovné listy sa pohybuje od 150 Kč do 2 150 Kč, za prezentácie od 240 Kč do 3 000 Kč. V prípade samostatných audio, video ukážok a kolekcí, ktoré sú autorskými dielami, je cena dohodnutá individuálne.

V súčasnosti je na stránke projektu⁶⁸ k dispozícii viac ako 4000 digitálnych učebných materiálov pre predškolské, základné, základné umelecké, špeciálne, gymnaziálne, odborné a jazykové vzdelávanie.

⁶² <http://about.ck12.org/about-us>.

⁶³ <http://www.ck12.org/flexr/browse/>.

⁶⁴ Digital Textbook. Dostupné na internete: http://en.wikipedia.org/wiki/Digital_Textbook.

⁶⁵ http://sk.wikipedia.org/wiki/Tablet_PC.

⁶⁶ <http://dum.rvp.cz/index.html>.

⁶⁷ Příručka pro autory DUM. Dostupné na internete: <http://autori.rvp.cz/informace-pro-jednotlive-moduly/digitalni-ucebni-materialy/priručka-pro-autory-dum>.

⁶⁸ <http://dum.rvp.cz/index.html>.

Maďarsko: Sulinet digitálna vedomostná databáza (Sulinet Digital Knowledge Database – SDKD)⁶⁹ je operačný systém, ktorý podporuje organizáciu, riadenie a komunikáciu procesu učenia. SDKG zahŕňa digitálny syllabus predmetov z domény „človek a spoločnosť“ a „človek a príroda“ pre stupne 7 – 12. Systém poskytuje úlohy, cvičenia, materiály a 5 – 45 minút dlhé digitálne bloky.⁷⁰

Učebnice na internete

Taliansko: Od školského roka 2011/2012 budú môcť školy používať len učebnice, pre ktoré editori pripravili aj sťahuteľné online verzie alebo kombinované verzie.⁷¹

Stratégie a metodiky na internete

Anglicko: Národné orgány a/alebo agentúry poskytujú učiteľom návody k postupu, ako plánovať a vyučovať konkrétne predmety. Napríklad pre kľúčový stupeň 3 (vek 11 – 14 rokov) Úrad pre kvalifikácie a kurikulum (Qualifications and Curriculum Authority – QCA) vyvinul nepovinné **schémy práce** založené na programoch štúdia Národného kurikula. Schémy sú navrhnuté tak, aby ukázali spôsoby, ako sa môžu programy štúdia stanovené v Národnom kurikule interpretovať/vykladať v triede. Všetky schémy práce sú dostupné prostredníctvom internetovej stránky: <http://www.standards.dfes.gov.uk/schemes/>.

Stránka Národného kurikula obsahuje aj sekciu **Kurikulum v akcii**, ktorá poskytuje prístup k prípadovým štúdiám ilustrujúcim, ako rozmanité stredné školy interpretovali/vyložili kurikulum v rámci svojich vlastných podmienok a pre uspokojenie potrieb svojich žiakov. Prípadové štúdie ukazujú učiteľov a žiakov, ktorí skúšajú svoje predstavy v praxi a zdieľajú skúsenosti: <http://curriculum.qca.org.uk/key-stages-3-and-4/assessment/nc-in-action/index.aspx>⁷³. Na tejto stránke je možné vybrať si predmet a ročník, príp. zadať kľúčové slovo. Následne sa objavia spracované témy – popis aktivity a produkty práce konkrétnych žiakov a žiačok.

⁶⁹ <http://www.sulinet.hu/tart/kat/S>.

⁷⁰ Organisation of the education system in Hungary 2007/08. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/HU_EN.pdf, s. 96.

⁷¹ Organisation of the education system in Italy 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/IT_EN.pdf, s. 22.

⁷² Organisation of the education system in the United Kingdom – England, Wales and Northern Ireland 2009/2010. Eurydice. Dostupné na internete:

http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/UN_EN.pdf, s. 262.

⁷³ Tamže, s. 262.

C. Odporúčania

1. Kým nefunguje trh s učebnicami, zverejniť na internete všetky učebnice, ktorým bola udelená schvaľovacia doložka.
2. Podporovať vznik digitálnych učebných materiálov. Využiť skúsenosti z Českej republiky.
3. Motivovať vydavateľstvá, aby vytvárali aj digitálne online verzie učebníc. Tie by boli pre školy dostupné automaticky po zakúpení tlačenej verzie učebnice, alebo by k nim mohli školy získať prístup po zaplatení ďalšieho poplatku.
4. Iniciovat' vznik digitálnych open source učebníc. Štát by mohol finančne motivovať tvorbu voľne dostupných verzií vybraných učebníc.
5. Sprostredkovať školám informácie o kvalitných zahraničných digitálnych učebniciach, ktoré sú voľne dostupné.
6. Vytvoriť internetovú stránku, kde by sa zhromažďovali všetky dostupné digitálne učebné materiály a metodiky, príp. odkazy na ne.
7. Podporovať vybavenie škôl modernými informačnými a komunikačnými technológiami.

3. Príloha: Najlepšie učebnice podľa medzinárodných ocenení

V nasledujúcej časti predkladáme zoznamy najlepších učebníc ocenených v rámci európskych cien EEPG Best Schoolbooks Awards a Best European Schoolbook Awards. Do súťaže EEPG Best Schoolbook Awards sa mohli zapojiť len vydavateľstvá, ktoré boli členmi Združenia európskych vydavateľov vzdelávacej literatúry (EEPG). Súťaž Best European Schoolbook Awards je otvorená pre všetky európske vydavateľstvá. Zoznam poskytuje informatívny prehľad o najkvalitnejších európskych učebniciach a môže poslúžiť ako orientačná tabuľa, kde hľadať inšpiráciu, príp. zdroje pre naše vlastné učebnice.

Z uvedených výsledkov vyplýva, že najúspešnejším vydavateľstvom v ostatných piatich rokoch bolo španielske vydavateľstvo Vicens Vives⁷⁴, ďalej portugalské vydavateľstvo Texto Editores⁷⁵ a slovinské vydavateľstvo Rokus-Klett⁷⁶.

⁷⁴ <http://www.vicensvives.es/index.html>.

⁷⁵ <http://pt.textoeditores.com/>.

⁷⁶ <http://www.rokus-klett.si/>.

EEPG Best Schoolbooks Awards – primárne vzdelávanie

Umiestnenie	Učebnica		
	2008 ⁷⁷	2007 ⁷⁸	2006 ⁷⁹
Zlato	<p>A. Rocha – C. do Lago – M. Linhares: Matemática, Clube dos Cinco (Matematika, Klub päťky). Texto Editores, Portugalsko.</p> <p>Učebnica matematiky pre prvý ročník primárnej školy</p>	<p>S. Schütte a kol.: Die Matheprofis (Matematickí profesionáli). Veritas Verlag, Rakúsko.</p> <p>Učebnica matematiky pre 1. ročník primárnej školy</p>	<p>M. García a kol.: TIERRA 3 (Zem 3). Vicens Vives. Španielsko.</p> <p>Učebnica prírodovedy, sociálnych a kultúrnych štúdií (3. ročník primárnych škôl)</p>
Striebro	<p>Brigitte Achermann – Keith Sprague: Explorers 1. Lehrmittelverlag des Kantons Zürich, Švajčiarsko.</p> <p>Angličtina pre 4. ročník primárnych škôl</p>	<p>Vladica Ilic: Музичка култура (Hudobná kultúra). Kreativni Centar, Srbsko.</p> <p>Hudobná kultúra pre 3. ročník primárnych škôl</p>	<p>S. Arjanna – R. Laaksonen – O. Majjala: Koulun ympäristötieto 1 „Toukka“ (Učebnica environmentálnych a prírodných vied). Otava Publishing Company, Fínsko.</p> <p>Environmentálne a prírodné vedy pre 1. ročník primárnych škôl</p>
			<p>N. Centa – J. Frigelj – M. Rakun Beber: IGRA ŠTEVIL IN OBLIK 4 (Hra čísel a tvarov 4). Rokus Publishing House, Slovinsko.</p> <p>Učebnica matematiky pre primárne školy</p>
Bronz	<p>L. Geleževičiūtė a kol.: Mokslininkų pėdonis (Učebnica prírodovedy). Alma Littera/Šviesa, Litva.</p> <p>Prírodoveda pre 5. ročník</p>	<p>I. Furlan a kol.: Naravoslovje in tehnika 4 (Prírodoveda a technická výchova). Rokus Klett Publishing House, Slovinsko.</p> <p>Učebnica</p>	<p>J. Vaiksoo – S. Toomla – K. Ilves : AABITS (Šlabikár). Koolibri Publishers, Estónsko.</p> <p>Šlabikár v estónčine pre 1. ročník</p>

⁷⁷ EEGP Best Schoolbooks Awards 2008 : Press Release.

⁷⁸ EEGP Best Schoolbooks Awards 2007 : Press Release.

⁷⁹ EEGP Best Schoolbooks Awards 2006 : Press Release.

		prírodovedy a technickej výchovy pre 4. ročník elementárnej školy	
--	--	--	--

EEPG Best Schoolbooks Awards – sekundárne vzdelávanie

Umístění	Učebnice		
	2008	2007	2006
Zlato	J. Škoda – P. Doulák: Chémie. Nakladatelství Fraus, Česká republika. Učebnica chémie pre 8. ročník sekundárnej školy	Annika Bayard – Karin Sjöbeck: BRUS (‘NOISE’ or ‘BUZZ’). Bokförlaget Natur och Kultur, Švédsko. Učebnica švédskeho jazyka a literatúry pre vyššie sekundárne vzdelávanie (vek 16 –19)	J. Wüest a kol.: Envol Lycée (‘Travelling’). Lehrmittelverlag des Kantons Zürich, Švajčiarsko. Učebnica francúzštiny pre vyššie sekundárne vzdelávanie
Striebro	A. Albet – P. Benejam – M. García – C. Gatell: Demos 1. Vicens Vives, Španielsko. Sociálne vedy, geografia a dejepis pre 1. ročník sekundárnej školy	Carlos Campos – Zélia Delgado: Sistema terra (Systém Zem). Texto Editores, Portugalsko. Učebnica prírodovedy pre 8. ročník	A. Bazyluk a kol.: Matematyka Podręcznik (Učebnica matematiky). Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Poľsko. Učebnica matematiky pre 1. ročník sekundárnej školy
Bronz	J. McWhirr – J. Mäki – T. Pääkkilä – M. Riite – R. Silk: Open Road. Otava Publishing Company, Fínsko. Učebnica angličtiny pre vyššie sekundárne vzdelávanie	R. Demuth a kol.: Chémie im Kontext (Chémia v kontexte). Cornelsen Verlag, Nemecko. Učebnica chémie pre vyššie sekundárne vzdelávanie	J. Razpotnik – D. Snaj: Raziskujem preteklost (Zoznámte sa s minulosťou). Rokus, Slovinsko. Učebnica dejepisu pre 9. ročník (vek 13 – 14)

Best European Schoolbook Awards – učebnice pre žiakov od predškolského veku až po 11 rokov

Umiestnenie	Učebnica	
	2009	2010 ⁸⁰
Zlato	W. Widlak – M. Strzalkowska – N. Usenko – R. Witek – E. Gruzcyk-Kolczynska: Pieciolatki („Päťroční“). Nowa Era Sp z.o.o., Varšava, Poľsko. Učebnice pre predškolákov vo veku 5 rokov	E. Arocas Sanchís – L. Plà Viana – G. Vera Lluch – M. Viana Martínez: Ciudadanía . Vicens Vives, Barcelona, Španielsko. Občianska výchova a výchova k ľudským právam pre vyšší stupeň primárneho vzdelávania
Striebro	Luisa Mendes – Manuela Guedes: Palmo e Meio . Texto Editores, Cacém, Portugalsko. Predškolské vzdelávanie pre deti vo veku 3 – 4 roky	Janja Horvat Kolak – Dijana Matošević – Sandra Rašpolić Mikšič – Kristina Ujčić Čučak: Priroda I društvo 1 . Profil Internaitonal, Chorvátsko. Príroda a spoločnosť pre prvý ročník primárnej školy
	Andrasne Csokasi – Andrasne Horvath – Agnes Meszarosne Balogh: Környezetünk titkai 4 („Tajomstvá nášho životného prostredia 4“). Mozaik, Szeged, Maďarsko. Environmentálna výchova pre žiakov vo veku desať rokov	
Bronz	Martina Rajsp – Jasna Zic: Prvi koraki v matematiko 1 („Prvé kroky do matematiky 1“). Rokus-Klett, Ljubľana, Slovinsko. Matematika pre 1. ročník	Elena Marcelionienė – Vida Plentaitė: Naujasis Šaltinis . Šviesa Publishing House, Litva. Litovský jazyk pre 2. ročník primárnej školy

⁸⁰ Awards 2010. Dostupné na internete: <http://www.schoolbookawards.org/index.php?id=8&language=uk>.

Best European Schoolbook Awards – učebnice pre žiakov od 12 rokov

Umiestnenie	Učebnica	
	2009	2010
Zlato	M.A.F. Esteban – B. Mingo Zapatero – R. Rodríguez Bernabe – M. Torres Lobejon: Natura 4 . Vicens Vives, Barcelona, Španielsko. Prírodopis pre 4. ročník sekundárnych škôl	Arinda Rodrigues – João Coelho: Viagens . Texto Editores, Portugalsko. Geografia pre 9. ročník
Striebro	Helena Binterova – Eduard Fuchs – Pavel Tlustý: Matematika 6 . Fraus, Plzeň, Česká republika. Matematika pre 6. ročník nižších sekundárnych škôl	Ambrož Demšar – Đulijana Juričić – Vasja Kožuh – Valentina Mlakar: Zakaj se dogaja? Sile in energija 8 . Rokus-Klett Publishing House, Slovinsko. Fyzika pre 8. ročník
Bronz	Dessislava Petkova – Emilia Koleva: Hello! . Prosveta, Sofia, Bulharsko. Angličtina pre 5. ročník	M. García Sebastián – C. Gatell Arimont – A. Albet Mas – P. Benejam Arguimbau: Demos 2 . Vicens Vives, Španielsko. Sociálne vedy, geografia a dejepis pre 2. úroveň sekundárnej školy

Best European Schoolbook Awards – elektronické vzdelávacie materiály

Umiestnenie	2010
Zlato	Kolektív autorov: Gyldendal Geo. Gyldendal Undervisning, Oslo, Nórsko. Internetová stránka pre geografiu pre sekundárne školy
Striebro	Kolektív autorov: Lesewerkstatt 'Reading Workshop'. Lehrmittelverlag Zürich, Švajčiarsko. Interaktívny nástroj pre čítanie pre 1. – 6. ročník

4. Literatúra

1. Austria's Textbook Initiative.
2. Control and supply of school textbooks. INCA. Dostupné na internete: http://www.inca.org.uk/Table_10_Control_and_supply_of_school_textbooks.pdf.
3. Digital Textbook. Dostupné na internete: http://en.wikipedia.org/wiki/Digital_Textbook.
4. EEPG Best Schoolbooks Awards 2006 : Press Release.
5. EEPG Best Schoolbooks Awards 2007 : Press Release.
6. EEPG Best Schoolbooks Awards 2008 : Press Release.
7. Finn, Ch. E. – Ravitch, D. 2004. The Mad, Mad World of Textbook Adoption. Washington : Thomas B. Fordham Institute. Dostupné na internete: http://www.edexcellence.net/detail/news.cfm?news_id=335.
8. France : Production of textbooks, Admission of textbooks, Financing: Are textbooks free of charge?, Selection of textbooks. Edumeres. Dostupné na internete: [http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/frankreich.html?tx_ttnews\[backPid\]=89&cHash=b078f60057](http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/frankreich.html?tx_ttnews[backPid]=89&cHash=b078f60057).
9. Gov. Schwarzenegger Releases Free Digital Textbook Initiative Phase 1 Report. Kalifornia : Office of the Governor. Dostupné na internete: <http://gov.ca.gov/press-release/12996/>.
10. Italy : Production of textbooks, Admission, Financing: Are textbooks free of charge?, Selection of textbooks: Who chooses the textbooks for classes? Edumere. Dostupné na internete: [http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/italien.html?tx_ttnews\[backPid\]=89&cHash=aaf69df54e](http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/italien.html?tx_ttnews[backPid]=89&cHash=aaf69df54e).
11. Kritériá na hodnotenie učebníc. Dostupné na internete: <http://siov.cmsromboid.sk/kriteria-na-hodnotenie-ucebnic/9457s>.
12. National summary sheets on education system in Europe and ongoing reforms : Denmark. September 2009. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/national_summary_sheets/047_DK_EN.pdf.
13. National system overviews on education systems in Europe and ongoing reforms : Hungary. August 2010. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/national_summary_sheets/047_HU_EN.pdf.
14. Norway : Production of textbooks, Admission, Financing: Are textbooks free of charge?, Selection of textbooks: Who chooses the textbooks for classes? Edumeres. Dostupné na internete: [http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/norwegen.html?tx_ttnews\[backPid\]=89&cHash=5a939ed091](http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/norwegen.html?tx_ttnews[backPid]=89&cHash=5a939ed091).
15. Organisation of the education system in Estonia 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/EE_EN.pdf.
16. Organisation of the education system in Germany 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/DE_EN.pdf.
17. Organisation of the education system in Greece 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/EL_EN.pdf.

18. Organisation of the education system in Hungary 2007/08. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/HU_EN.pdf.
19. Organisation of the education system in Italy 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/IT_EN.pdf.
20. Organisation of the education system in Latvia 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/LV_EN.pdf.
21. Organisation of the education system in Lithuania 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/LT_EN.pdf.
22. Organisation of the education system in Poland 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/PL_EN.pdf.
23. Organisation of the education system in Romania 2008/2009. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/RO_EN.pdf.
24. Organisation of the education system in Slovenia 2008/09. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/SI_EN.pdf.
25. Organisation of the education system in Spain 2009/2010. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/ES_EN.pdf.
26. Organisation of the education system in the United Kingdom – England, Wales and Northern Ireland 2009/2010. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/UN_EN.pdf.
27. Oznámenie o vyhlásení verejného obstarávania : 02284 - MUT. Dostupné na internete: http://www.statpedu.sk/documents//24//Oznamenie_02284_MUT.pdf.
28. Park, J. 2009. Beyond the Textbook: The Illusion of Quality in K-12 Education. Opinions On Open, 3. september 2009. Dostupné na internete: <http://onopen.net/2009/09/03/beyond-the-textbook-i-the-illusion-of-quality-in-k-12-education/>.
29. Petková, Z. 2010. sme.sk 5. 10. 2010. Knihy nemajú žiaci nosiť. Budú na sieti. Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/5578705/knihy-nemaju-ziaci-nosit-budu-na-sieti.html>.
30. Procházková, L. 2008. Udělování schvalovacích doložek v zahraničí s důrazem na kritérium multikulturality a rovných příležitostí. In Beneš, Z. - Gracová, B. - Průcha, J. a kol. 2008. Sondy a analýzy. Učebnice dějepisu – teorie a multikulturní aspekty edukačního média. Praha : Tauris, Ústav pro informace ve vzdělávání. Dostupné na internete: www.msmt.cz/uploads/soubory/zakladni/DS_Ucebnice_Udelovani.pdf.
31. Příručka pro autory DUM. Dostupné na internete: <http://autori.rvp.cz/informace-pro-jednotlive-moduly/digitalni-ucebni-materialy/prirucka-pro-autory-dum>.

32. Rehúš, M. 2010. Učebnice na internet! INEKO. Dostupné na internete: <http://www.ineko.sk/clanky/ucebnice-na-internet>.
33. Rozhodnutie Úradu pre verejné obstarávanie : Číslo: 564-6000/9/2010. Dostupné na internete: http://www.uvo.gov.sk/download/2010/kontrola/564-6000_9_2010.pdf.
34. Sibyla, P. 2009. Kto zarába na učebniciach. eTREND 7. 12. 2009. Dostupné na internete: <http://ekonomika.etrend.sk/ekonomika-slovensko/kto-zaraba-na-ucebniciach.html>.
35. Sdělení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k postupu a stanoveným podmínkám pro udělování a odnímání schvalovacích doložek učebnicím a učebním textům a k zařazování učebnic a učebních textů do seznamu učebnic. V Praze dne 14. července 2009. Dostupné na internete: http://www.msmt.cz/uploads/VKav_200/ucebnice_140709/Sdeleni_1052_2009.doc.
36. Smernica č. 15/2008-R z 15. decembra 2008, ktorou sa upravuje postup Ministerstva školstva Slovenskej republiky a ďalších priamo riadených organizácií pri výbere materiálnych didaktických prostriedkov, ich autora, vydavateľa, výrobcu a edičná činnosť prostredníctvom edičného portálu. Dostupné na internete: http://www.edicny-portal.sk/img/Documents/15_2008_R_smernica_SRS.pdf.
37. Stratégia informatizácie regionálneho školstva. Február 2008. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Dostupné na internete: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/ISKOL/ISDOC/20080220_strategia_informatizacie_RS.rtf.
38. The Education System in Portugal 2006/07. Eurydice. Dostupné na internete: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/eurybase_full_reports/PT_EN.pdf.
39. The Netherlands : Production of textbooks, Admission, Financing: Are textbooks free of charge?, Selection of textbooks. Edumere. Dostupné na internete: [http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/niederlande.html?tx_ttnews\[backPid\]=89&cHash=1cd03e5be0](http://www.edumeres.net/en/information/education-systems/textbook-systems/textbook-system/article/niederlande.html?tx_ttnews[backPid]=89&cHash=1cd03e5be0).
40. Úplné znění zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), jak vyplývá z pozdějších změn. Dostupné na internete. <http://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon>.
41. ÚVO zrušil Mikolajov tender na digitalizáciu. SITA, 9. novembra 2010. Dostupné na internete: <http://www.webnoviny.sk/slovensko/uvo-zrusil-mikolajov-tender-na-digital/248081-clanok.html>.